

# สรุปการบรรยาย ทิศทาง กศน. ในปี 2551 เรื่อง แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่ (2)

โดย ดร.จรวัยพร ธรณินทร์

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

วันพฤหัสบดีที่ 25 ตุลาคม 2550 เวลา 9.00-12.00 น.

ณ โรงแรมรามารการเดน กรุงเทพมหานคร

## ทิศทางการจัดการศึกษากศน.ยุคใหม่

### 1. สอดคล้องนโยบายการพัฒนากำลังคนของประเทศไทย

-ต้องเร่งยกระดับการศึกษาและทักษะฝีมือแรงงาน

#### 1.1 แรงงานไทยร้อยละ60หรือ21.3 ล้านคนมีการศึกษาดำ

-จบการศึกษาเพียงระดับประถมและต่ำกว่า

-ขาดทักษะที่จำเป็น เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ

#### 1.2. ขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง เพื่อการพัฒนาประเทศ

#### 1.3 ปัญหาการผลิตกำลังคน

1. ขาดกำลังคนที่ปฏิบัติงานได้ตรงลักษณะงาน

2. หลักสูตรไม่ทันสมัย ไม่มีการสอน ในบางสาขาที่ตลาดต้องการ

3. อาจารย์ขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการ

4. วิทยากรที่เลี้ยงขาดทักษะในการสอน ถ่ายทอดงาน

5. อัตราลาออกของพนักงานใหม่สูง เพราะค่านึงถึงค่าตอบแทน มากกว่างาน

6. ไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ไม่ตั้งปัญหาหรือข้อสงสัย

7. ผู้จบใหม่คาดหวังจะได้รับตำแหน่งดีเงินเดือนสูง ทั้งที่ยังไม่มีประสบการณ์

8. สถาบันการศึกษาผลิตกำลังคนไม่ตรงความต้องการของอุตสาหกรรม

### 2. คุณลักษณะกำลังคนที่กลุ่มอุตสาหกรรมต้องการ

#### 2.1 ความรู้และทักษะหลักที่ต้องการร่วมกัน (Core skills)

1. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ

2. ความสามารถประยุกต์ใช้ IT ตัวเลขและการคำนวณในการปฏิบัติงาน

3. ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเป็น

4. การทำงานเป็นทีม

#### 2.2 มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน

1. ความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อองค์กร

2. อดทน เสียสละ และทุ่มเทประณีตในการทำงาน

3. รับผิดชอบต่อหน้าที่และตรงต่อเวลา

4. มีวินัยทางการเงิน คิดเรื่องความคุ้มค่าของการลงทุน

5. กระตือรือร้น มีวุฒิภาวะ พร้อมในการปฏิบัติงาน

6. มุ่งมั่น คิดในทางบวก มุ่งความสำเร็จของงาน

7. ใฝ่รู้ มีภาวะผู้นำ
  8. คำนึงถึงความปลอดภัยในการทำงานและทรัพย์สินขององค์กร
- 2.3 มีความรู้และทักษะวิชาชีพ
1. มีความรู้และทักษะเชิงช่างพื้นฐาน
  2. มีความรู้และทักษะวิชาชีพหลากหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงาน
  3. มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิธีการทำงานและนวัตกรรมของสินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

### แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่

**การศึกษานอกระบบคืออะไร? (ยุคเดิมเน้น Learning)**

คำว่าศึกษานอกระบบหรือ Non-formal Education (NFE)-ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis

ความหมายเก่าเมื่อปี1967... การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก

ยุคดั้งเดิมสมัยปี 1967 เน้นการเรียนรู้(Learning)

**ความหมายการศึกษานอกระบบในวันนี้**

การศึกษานอกระบบคือกระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป

สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไขความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย

ยุคใหม่เน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ หรือ ( Learning+ Competency)

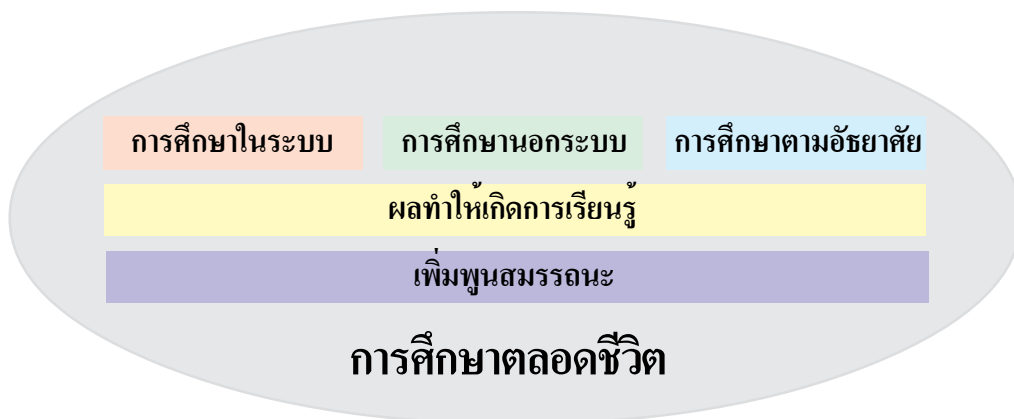
## เปรียบเทียบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ	การศึกษานอกระบบ	การศึกษาตามอัธยาศัย
เกิดในสถานศึกษา มีการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน ที่เป็นไปตามขั้นตอน มีการยอมรับว่าสำเร็จแล้วจะได้รับวุฒิบัตร ประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตร	เป็นกระบวนการจัดการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนได้เพิ่มพูนสมรรถนะทำในลักษณะเทียบเคียง และจัดพัฒนาคล้ายการศึกษาในระบบ แต่ได้รับประกาศนียบัตรที่เทียบเท่า หรือได้วุฒิบัตร	เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ทุกคนสามารถแสวงหาสะสมได้จากการพัฒนาตนเอง ในชีวิตประจำวัน และจากประสบการณ์การทำงาน สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ได้ที่บ้าน ที่ทำงาน จากเพื่อน จากสื่อ โดยไม่มีการจัดการอย่างเป็นทางการ
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. มีหลักสูตร</li> <li>2. กำหนดระยะเวลาเรียน</li> <li>3. กำหนดอายุผู้เรียน</li> <li>4. ลงทะเบียนเรียน</li> <li>5. มีสอบวัดผล</li> <li>6. ได้ประกาศนียบัตร</li> <li>7. มีสถานที่เรียน</li> <li>8. มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้</li> <li>9. กำหนดช่วงเวลาเรียน</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. มีหลักสูตร</li> <li>2. มีเวลาเรียนแน่นอน</li> <li>3. ไม่จำกัดอายุผู้เรียน</li> <li>4. ลงทะเบียนเรียน</li> <li>5. มีหรือไม่มีสอบวัดผล</li> <li>6. ได้ประกาศนียบัตร</li> <li>7. สถานที่เรียนไม่แน่นอน</li> <li>8. การเรียนมุ่งเพื่อปัจจุบัน</li> <li>9. ส่วนใหญ่มีช่วงเวลาเรียนไม่แน่นอน</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ไม่มีหลักสูตร</li> <li>2. มีเวลาเรียนไม่แน่นอน</li> <li>3. ไม่จำกัดอายุผู้เรียน</li> <li>4. ไม่มีการลงทะเบียนเรียน</li> <li>5. ไม่มีสอบวัดผล</li> <li>6. ไม่ได้ประกาศนียบัตร</li> <li>7. มีหรือไม่มีสถานที่เรียนก็ได้</li> <li>8. การเรียนรู่มุ่งความรู้และนันทนาการ</li> <li>9. ไม่จำกัดช่วงเวลาเรียน</li> </ol>

### การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต่างกันอย่างไร

**การศึกษานอกระบบ** เป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือผู้ต้องการพัฒนาตนเอง ซึ่งต้องมีผู้มาจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน การศึกษาหรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการปฏิบัติจริงให้เกิดการเรียนรู้ ตนเองเป็นผู้แสวงหาได้ตลอดเวลา

จากการศึกษาในระบบ
การศึกษานอกระบบ
สู่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย
➔
เกิดการศึกษตลอดชีวิต



## คำที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

### การศึกษาตลอดชีวิต

เป็นการจัดกระบวนการศึกษาที่เชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างสมรรถนะและพัฒนาตนเองให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ ครอบคลุมเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่

### การศึกษาต่อเนื่อง

เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ ที่เชื่อมโยงขยายต่อยอดจากการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ การศึกษาผู้ใหญ่

การจัดการศึกษานอกระบบที่จัดสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป

### การเรียนรู้

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น หรือเลวลงก็ได้ ทำให้เข้าใจ บอกได้ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ได้

### สมรรถนะ

เป็นความสามารถที่แสดงออกมาเป็นการกระทำจริง อันเป็นผลจากการสั่งสมประสบการณ์ เช่น สมรรถนะเชิงช่างฝีมือ

### การกวดวิชา

ตัวอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษานอกระบบ ที่จัดสอนเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมจากเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียน

### การศึกษาทางไกล

เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต CAI และเอกสารประกอบ โดยศึกษาด้วยตนเอง

### แหล่งเรียนรู้

เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่บุคคลสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งที่เป็นบุคคล สถานที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ภูมิปัญญา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วิทยุ โทรทัศน์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

### บริษัทฝึกรบ

คือหน่วยงานที่ให้การศึกษานอกระบบในลักษณะของการฝึกรบที่มีการลงทะเบียน มีหลักสูตร ระยะเวลาที่กำหนด มีการประเมินและมอบวุฒิบัตร

### การศึกษาทางเลือก

เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นทางเลือกให้กับบุคคลสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ความเหมาะสมหรือความพร้อม เช่น Home School เป็นต้น เป็นกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบอย่างหนึ่ง

### การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

เป็นการนำความรู้ และประสบการณ์ที่บุคคลมีอยู่ โดยยอมรับนับให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

### การประเมินเพื่อเทียบระดับ

เป็นการประเมินความรู้ และประสบการณ์ที่บุคคลมีอยู่เพื่อเทียบระดับการศึกษาตามหลักสูตร

## การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่

### 1. ความจำเป็นและประโยชน์

- 1.1 ต้องใช้ความรู้มาพัฒนาตนเอง
- 1.2 มีทักษะใหม่เกิดขึ้น ต้องฝึกจึงจะมีประสิทธิภาพ
- 1.3 หากมีความรู้ดีพอ ทำให้สร้างสรรค์งานใหม่เกิดขึ้น
- 1.4 ทำให้ทำงานมีรายได้มากขึ้น
- 1.5 ต้องแข่งขันเปรียบเทียบกับคนอื่น จึงต้องรู้สูงขึ้น

### 2. กระบวนการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

- 2.1 เน้นให้เรียนรู้ มากกว่าสอนให้รู้ โดยใช้วิธีเรียนรู้หลากหลาย
- 2.2 จัดให้ผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้ตามศักยภาพเหมือนตัดเสื้อเฉพาะตัว
- 2.3 ครูช่วยแนะนำและสนับสนุน มากกว่ามาบรรยายป้อนให้
- 2.4 ต้องสร้างศักยภาพของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีให้เข้าถึงองค์ความรู้
- 2.5 ต้องสร้างจุดเด่นของการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย คือ
  - 1) การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ จากครู มีทางเลือกเรียนหลายทาง เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้หลายช่อง
  - 2) เพิ่มคุณภาพและปริมาณของสาระที่เรียน มีวิธีเรียนที่ดีกว่า เนื้อหาทันสมัยกว่า

การศึกษาในระบบยุคใหม่ เน้น ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน  
แต่การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยยุคใหม่ เน้น การกระจายให้เกิดการเรียนรู้

การศึกษาในระบบ	การศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัย
การสอน	การเรียนรู้
ครู	ผู้สนับสนุน
นักเรียน	ผู้เรียนรู้
หลักสูตรเดียว	หลากหลายหลักสูตร
รับทราบ	ต้องลงมือทำ
รู้เท่าที่สอน	รู้เท่าที่อยากค้นหา
มีตารางเรียน	เมื่อต้องการรู้
ใช้อุปกรณ์การสอน	บรรลุเป้าหมายที่ต้องการเรียนรู้

### 3. เทคนิคการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่

- 3.1 คุยตัวต่อตัว / เรียนทางไกล / บูรณาการหลายวิธี
- 3.2 ผู้เรียนมีอิสระในการเลือก
- 3.3 เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์สองทาง
- 3.4 เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ
- 3.5 เรียนรู้จากเพื่อน เรียนรู้จากกลุ่ม
- 3.6 ใช้เทคโนโลยีMultimedia (วิทยุ, TV, CD-ROM, DVD, Internet (Education webs) and Wireless access mobile phones

#### 4. วัจระบบของผูู้้จัดบริการ(Service Providers)การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

- 4.1 ผูู้้จัดบริการมีหลายแหล่ง เช่นสถานศึกษา วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เรียนทางไกล บริษัทฝึกอบรม
- 4.2 บริการได้หลายช่องทาง เช่นลงทะเบียนเรียนที่สถาบัน เรียนไปฝึกไปในโรงงาน
- 4.3 ต้องมีระบบควบคุมคุณภาพในการจัดบริการ
- 4.4 ค่าใช้จ่ายประหยัดกว่า
- 4.5 การบริหารจัดการที่ดี

#### 5. วิสัยทัศน์ใหม่การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

- 5.1 ต้องจัดให้มีความรู้และทักษะเพื่อปูพื้นฐานไปสู่การศึกษาขั้นสูงขึ้น: อ่านออกเขียนได้, วิทยุ/คณิต ภาษาด่างประเทศและคอมพิวเตอร์
- 5.2 ต้องสร้างฝึ้กผู้เรียนนอกระบบและตามอัธยาศัยให้มีคุณสมบัติเฉพาะ
  - 1) มีวินัยกำกับตนเองให้ฝึ้รู้ฝึ้ดี
  - 2) ต้องอาศัยความอดทนและทะเยอทะยานฝึ้ฝึ้น
  - 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
  - 4) สามารถทำงานทีมได้
  - 5) เกิดทักษะค้นหาและสร้างความรู้

#### 6. ลักษณะรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ	การศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัย
เรียนในห้องเรียนมีหลักสูตรตายตัว	เรียนได้ตลอดชีวิต
ครูคือแหล่งข้อมูล	ครูแนะนำแหล่งข้อมูล
นักเรียนต้องอาศัยครูบอก	เรียนได้ด้วยลงมือเอง
เรียนตามความสามารถของตนเอง	เรียนรู้จากกลุ่มและตนเอง
ต้องทดสอบเมื่อเรียนครบถ้วน	วัดผลเพื่อจูงใจให้ก้าวไปข้างหน้า
ผู้เรียนต้องเรียนวิธีเดียวกันทั้งห้อง	ผู้เรียนมีวิธีเรียนที่หลากหลาย
นักเรียนเรียนดีจะได้คำชมให้ทำดีต่อ	ผู้เรียนเข้าถึงโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต

#### 7. ต้องพัฒนาครูที่จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

- 7.1 ฝึกอบรมโดยคำนึงความต้องการของครู
- 7.2 ให้สังเกตจากการสอนในสถานศึกษาจริงทั้งในและนอกระบบ
- 7.3 ใ้เน้นการกระจายความรู้ที่พฤติกรรมผู้เรียนอยากรู้อยากคน
- 7.4 ฝึ้กการใช้เทคโนโลยีช่วยสอน
- 7.5 ใ้กลุ่มครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 7.6 ใ้พัฒนาครูตลอดระยะทุกปี
- 7.7 มีการประเมินสมรรถนะและมอบประกาศนียบัตรให้ผู้สอน
- 7.8 ผลที่คาดหวังจากการสอนการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ใ้วัดจาก พฤติกรรมผู้เรียน ใ้จากความ ต้องการ ใ้รู้ไปตลอดชีวิต

8. ต้องมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่
- 8.1 ใช้สร้างโอกาสเรียนรู้เพิ่มเติม  
ใช้หลายช่องทางในการเรียนรู้  
เปิดวิธีให้เข้าถึงแหล่งข้อมูล
- 8.2 เรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี  
เรียนรู้จากลงมือทำ  
เรียนรู้ด้วยตนเอง  
มีหลักสูตรทันสมัย  
มีต้นแบบที่เป็นเครือข่ายการเรียนรู้

Leadership ท่านคือผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ถอดความจากไฟล์นำเสนอ เรื่อง แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่

โดย ดร.จรรยาพร ธรณินทร์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ  
บรรยายเมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 25 ตุลาคม 2550 เวลา 9.00-12.00 น.

ณ โรงแรมรามาร์คเดนม กรุงเทมมหานคร

ถอดความโดย สุวัฒน์ ธรรมสุนทร

[www.northnfe.net](http://www.northnfe.net)